

Informacja o poziomie i strukturze minimum socjalnego w 2023 r.

(na podstawie danych średniorocznych)

Celem opracowania jest prezentacja oszacowanych wartości minimum socjalnego w warunkach cenowych panujących w 2023 roku. Szacunki opracowano na podstawie średniorocznych notowań cen udostępnionych przez GUS. Kategoria minimum socjalnego to wzorzec konsumpcji niezamożnych gospodarstw domowych, w którym przewidziano taki zakres oraz poziom zaspokajanych potrzeb, aby osobom w gospodarstwie na każdym etapie ich rozwoju umożliwić reprodukcję sił życiowych, posiadanie i wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi społecznych¹. Model minimum socjalnego jest punktem odniesienia w analizach i działaniach instytucji publicznych (np. wymiar sprawiedliwości, urzędy skarbowe) oraz prywatnych (np. banki, NGO)². Przedstawiane w pracy wartości oszacowano przy założeniu warunków zbliżonych do normalności.

Tabela 1. Zmodyfikowane minimum socjalne (średniorocznie w 2023 r., w zł)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M + K)/2	M+K	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	M + K
Żywność	455,29	910,58	1 266,01	1 377,96	1 733,39	2 200,77	434,94	869,88
Mieszkanie	636,55	927,87	1 264,90	1 264,90	1 611,89	1 960,48	636,55	927,87
-użytkowanie i energia	543,66	814,95	1 138,29	1 138,29	1 451,69	1 762,77	543,66	814,95
-wyposażenie	92,89	112,92	126,61	126,61	160,20	197,71	92,89	112,92
Edukacja	28,01	56,02	110,79	246,13	300,89	519,01	0,00	0,00
Kultura i rekreacja	174,72	259,71	336,33	346,09	422,72	509,11	145,86	229,42
Odzież i obuwie	70,48	140,97	204,71	205,26	269,01	333,30	55,09	110,18
Ochrona zdrowia	56,39	107,23	153,29	157,33	203,39	253,49	112,28	219,01
Higiena osobista	54,82	106,85	126,76	155,04	175,68	224,05	44,14	85,48
Transport i łączność	113,93	207,44	586,98	603,53	603,53	620,08	130,76	221,53
Pozostałe wydatki	127,22	190,17	242,99	261,37	266,02	264,81	124,77	186,44
Razem	1 717,41	2 906,84	4 292,76	4 617,61	5 586,52	6 885,10	1 684,39	2 849,81
- na 1 osobę	1 717,41	1 453,42	1 430,92	1 539,20	1 396,63	1 377,02	1 684,39	1 424,91

Symbole: M – mężczyzna w wieku 25-60 lat, K – kobieta w wieku 25-60 lat, (M + K)/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

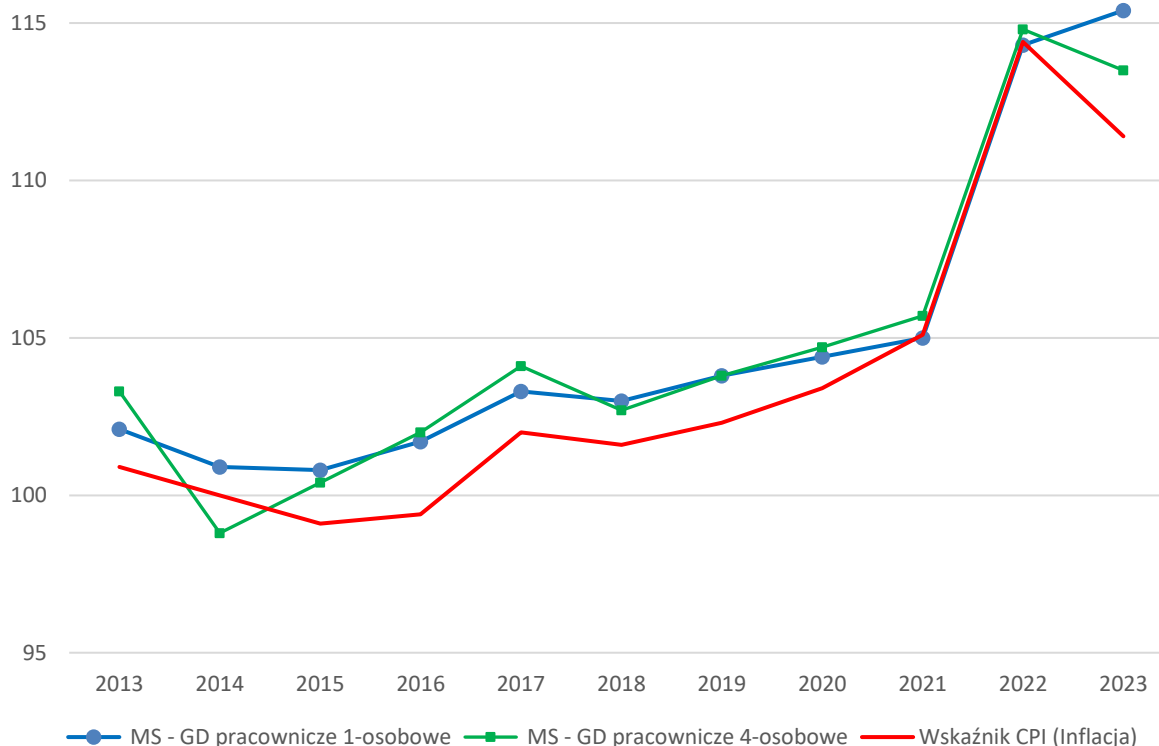
Źródło: obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS.

¹ Por. Golinowska, Kurowski, 2018, 38. Zakłada to zaspokajanie potrzeb na godziwym, a jednocześnie skromnym poziomie, z uwzględnieniem wskazań nauki (np. normy żywieniowe), ale także norm obyczajowych i kulturowych czy norm prawnych (np. w zakresie mieszkania, edukacji).

² GUS wykorzystuje wartości minimum socjalnego do wyznaczania tzw. *sfer niedostatku*, nie będącej sferą ubóstwa (por. Kurowski 2022, GUS, 2021).

Średnioroczna wartość minimum socjalnego w 2023 r. wyniosła: 1 717,41 zł dla osoby gospodarującej samotnie w wieku produkcyjnym oraz 1 684,39 zł dla osoby w wieku emeryckim (tabela 1). W gospodarstwie rodziców z dzieckiem starszym minimum socjalne wyniosło 4 617,61 zł (tj. 1 539,20 zł na osobę). Dla rodziny z trójką dzieci wartość minimum oszacowano na 6 885,10 zł (tj. 1 377,02 zł na osobę).

Wykres 1. Dynamika minimum socjalnego na tle wskaźnika CPI, lata 2013–2023

Źródło: opracowanie własne.

Zewnętrzne otoczenie społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych ukazywało zróżnicowany obraz. Stopa bezrobocia rejestrowanego była na podobnym poziomie (5,1% na koniec 2023 r. wobec 5,2% w grudniu 2022 r.). W IV kwartale 2023 r. wartość przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce wyniosła 7 540,36 zł. W porównaniu do analogicznego okresu z 2022 r. oznaczało to wzrost nominalny o 12%, a realny o 5,2% (por. GUS, 2024).

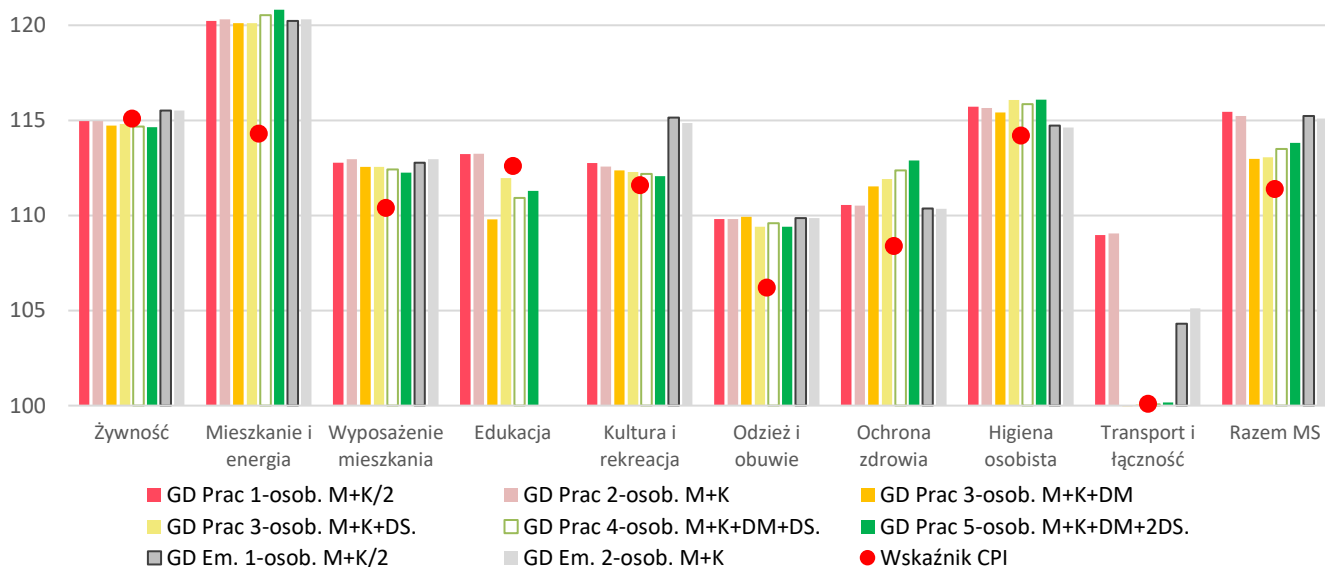
Wzrost cen konsumpcyjnych (inflacji) w ujęciu rocznym w 2023 r. (w odniesieniu do 2022 r.) wyniósł 11,4%. Wartości minimum socjalnego w tym okresie wzrosły od 13,0% (rodzina z młodszym dzieckiem na utrzymaniu) do 15,6% (gospodarstwo osoby samotnej w wieku do 60 lat). Na wzrost wartości minimum socjalnego wywarły duży wpływ zmiany w wycenie głównych grup wydatków: opłat za mieszkanie i nośniki energii oraz za żywność.

Łącznie opłaty za mieszkanie i energię w modelowych wydatkach wzrosły od 20,2% do 20,8% przy wskaźniku na poziomie 14,3%. W największym stopniu wzrosła wycena opłat za nośniki energii (od 128,4% do 132,2% w zależności od wielkości gospodarstwa), przy niższej

wartości wskaźnika inflacji (17,5%). Opłaty za mieszkanie, jakie przyjęto w modelu minimum socjalnego (we wspólnocie mieszkaniowej) obejmujące czynsz, fundusz remontowy, opłaty za wodę i itp. wzrosły od 7,4% (w gospodarstwie 5-osobowym) do 9,5% (osoba samotna), przy wskaźniku CPI na poziomie 11,5%. Również w zakresie wyposażenia mieszkania wzrost koszykowych wydatków przewyższał wartość wskaźnika inflacji w tej grupie (od 1,9 p.p. w rodzinie 5-osobowej do 2,6 p.p. w rodzinie 2-osobowej).

Zmiany cen żywności sięgały od 14,6% w gospodarstwie rodziny z trójką dzieci do 15,5% w jednoosobowym gospodarstwie emeryckim. Dynamika wzrostu była zbliżona do wartości wskaźnika CPI (15,1%).

Wykres 2. Dynamika wybranych potrzeb w minimum socjalnym w 2023 r. na tle wskaźnika CPI (2022 r. = 100)

Symbole: GD – gospodarstwo domowe, GD prac. – pracownicze gospodarstwo domowe, GD em. - emeryckie gospodarstwo domowe, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat.

Uwaga: wskaźnik CPI dla transportu wynosi 100,1, a dla łączności 108,3.

Źródło: opracowanie własne.

W większości pozostałych rodzajów potrzeb koszykowe szacunki wzrosły szybciej niż wskaźniki CPI. Duża różnica wystąpiła w zakresie transportu i łączności w gospodarstwach bez dzieci. W tych typach gospodarstw wzrost kosztów (od 4,3% do 9,1%) nastąpił m. in. w wyniku podwyżek cen biletów w komunikacji miejskiej (w modelu przyjmuje się, że gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu nie korzystają z własnego samochodu). Ponadto trzeba pamiętać, że wskaźniki CPI podane są osobno dla transportu (100,1) i łączności (108,3). W rodzinach z dziećmi dynamika tych wydatków jest zbliżona do wskaźnika CPI dla transportu. Zauważalna różnica (powyżej 3,2 p.p.) między wartościami wskaźnika CPI na szacunkach minimum socjalnego dotyczy odzieży i obuwia. Wynika ona z wyższej dynamiki cen towarów i usług

ujętych w koszyku niż we wskaźniku podawanym przez GUS. Wyższa wycena modelowych potrzeb występuje także w zakresie ochrony zdrowia (od 2,0 p.p. w gospodarstwie samotnego emeryta do 4,5 p.p. w rodzinie z trójką dzieci). W przypadku edukacji skala wzrostu jest zbieżna z poziomem inflacji.

Tabela 3. Struktura minimum socjalnego (średniorocznie w 2023 r., w %)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M + K)/2	M + K	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	M + K
Żywność	26,5	31,3	29,5	29,8	31,0	32,0	25,8	30,5
Mieszkanie:	37,1	31,9	29,5	27,4	28,9	28,5	37,8	32,6
- użytkowanie i energia	31,7	28,0	26,5	24,7	26,0	25,6	32,3	28,6
- wyposażenie	5,4	3,9	2,9	2,7	2,9	2,9	5,5	4,0
Edukacja	1,6	1,9	2,6	5,3	5,4	7,5	0,0	0,0
Kultura i rekreacja	10,2	8,9	7,8	7,5	7,6	7,4	8,7	8,1
Odzież i obuwie	4,1	4,8	4,8	4,4	4,8	4,8	3,3	3,9
Ochrona zdrowia	3,3	3,7	3,6	3,4	3,6	3,7	6,7	7,7
Higiena osobista	3,2	3,7	3,0	3,4	3,1	3,3	2,6	3,0
Transport i łączność	6,6	7,1	13,7	13,1	10,8	9,0	7,8	7,8
Pozostałe wydatki	7,4	6,5	5,7	5,7	4,8	3,8	7,4	6,5
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Bibliografia

Deniszczuk, L., Kurowski, P., Styrz, M., 2007. *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*. Warszawa: IPiSS.

Golinowska, S., Kurowski, P., 2018. Koszykowe linie ubóstwa. W: S. Golinowska, *O polskiej biedzie w latach 1990-2015. Definicje, miary, wyniki*. Warszawa: WN Scholar.

GUS, 2024. *Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne*. Warszawa: GUS, dostępne na <https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/>.

GUS, 2021. *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020. Analizy statystyczne*. Warszawa: GUS.

Kurowski, P., 2022. Rola minimum socjalnego i minimum egzystencji w Polsce w ujęciu historycznym. *Polityka Społeczna*, nr 23T, s. 37–44.

Kurowski, P., 2019. Rola progów minimalnej konsumpcji w polityce społecznej w Polsce. *Polityka Społeczna*, nr 4, s. 43–48.